

86 86
 Регистрационная Анкета. 69
 Место службы: *Армия* Брн. должность: *фельдшер*
 Имя: *с. Андрей*
 За совершение преступления и уклонение от таковых наказаний будут при
 нести ответственности по суду.
 1. Возраст: *30* 2. Место рождения: *Минская губерния*
 3. Место октяательства: *Минск*
 4. Национальность: *Белорусы*
 5. Род занятий (специальность): *Выдающийся фельдшер*
 6. Последнее занятие (чем занимался родители): *Учитель школы*
 7. Прямые социальные и материальные подоплека:
 8. Семейное положение. Перечислить всех членов семьи и родств. и указать
 их место службы и адрес.
 9. Кто из родственников служит на командных должностях в Красной армии
 с точным указанием зам. должности и адрес.
 10. Кто из родственников служил в старой армии и в каком чине.
 11. Образование общее: *высшее* специальное: *фельдшер*
 12. Каким знает языки: *русский, польский*
 13. Отношение к военной повинности: *Нормальное*
 14. Служил ли в старой армии: *Нет*
 15. Чем и где занимался за пять периодов: *Был в армии*
 1914 г. 1915 г. 1916 г. 1917 г. 1918 г.

Дата: 1922 г.
 Подпись
 Заметки о заболеваниях.

7

ПАЛІТЫЧНАЯ МЭДЫЦЫНА: ВЕЛІМІ НЕПАЖАДАНЫ ЛЕКАР

Кадровая находка. — Анкета для доктора Левина. — Погляд на савецкую ўладу. — Агульная антысанітарыя. — Няма дошак. — Пустыя абяцанкі. — Пагроза дзейнічае. — У сьпісе ня значыцца

Лекар Менскай акругі Ралф Герц ня мог паверыць, як яму пашанцавала. Для арганізацыі мэдычнай працы патрабавалася дапамога кваліфікаванага дасьведчанага спецыяліста, які б ведаў сытуацыю ў Беларусі, разбіраўся ў мясцовай структуры аховы здароўя, да таго ж гаварыў і пісаў па-ангельску. Доктар Залман

Левін ня толькі валодаў усімі гэтымі якасьцямі, але вучыўся ў ЗША й меў лекарскі дыплём амэрыканскага ўнівэрсытэту.

Больш за тое, Левін меў досьвед працы з АРА. Гэта была надзвычайная ўдача. Доналд Гардзі неадкладна сеў за ліст у штаб-кватэру ў Маскву:

У сувязі з мэдычнаю праграмаю доктар Герц жадае ўзяць на працу ў якасьці прафэсійнага памочніка доктара Левіна. Беручы пад увагу тое, што доктар Герц будзе вымушаны падарожнічаць у Гомель і Віцебск, мы лічым, што надзейны й дасьведчаны ў мэдыцыне чалавек павінен заступіць яго на час адсутнасьці. Доктар Левін быў звязаны з АРА некалькі гадоў як прэзыдэнт дзіцячага камітэту АРА падчас польскай акупацыі Менску й такім чынам дасканала знаёмы з мэтамі АРА ў справах мэдыцыны й дзіцячага харчаваньня. Ён да таго ж выдатна гаворыць па-ангельску. Ён аказаў бы вялікую дапамогу нашым супрацоўнікам у мэдычнай праграме й прапанаванай праграме харчаваньня дарослага насельніцтва. Фактычна яго можна было б выкарыстоўваць на такой самай падставе, як амэрыканскага супрацоўніка.

Мы на гэтай падставе просім дазволу плаціць доктару Левіну адпаведна прафэсійнай працы ці паслугам, якія ён будзе ў стане аказаць, прыкладна 25–30 мільёнаў рублёў зь мясечна пайкаю. Будзем удзячныя за тэлеграфны адказ.

Ралфу Герцу патрабавалася ўся дапамога,

якую ён мог знайсці, і патрабавалася хутка. Ён быў прызначаны галоўным лекарам для Менскай, а таксама Віцебскай і Гомельскай акругаў АРА з агульным насельніцтвам каля 7 мільёнаў чалавек. У Віцебскай акрузе налічвалася 50 шпіталёў, 44 амбуляторыі й 92 дзіцячыя дамы. На Гомельшчыне — 75 шпіталёў, 54 амбуляторыі й 126 дзіцячых дамоў. У Менскай акрузе дзейнічалі 49 шпіталёў, больш за сотню дзіцячых дамоў.

Паўсюль не ставала пэрсаналу, лекарам не плацілі, шпіталі былі перапоўненыя, бракавала мэдыкамэнтаў, інструмэнту, бялізны. Пасьля некалькіх тыдняў інспэкцыйных паездак, наведваньня дзясяткаў шпіталёў, дыспансэраў і лекарскіх пунктаў Герц падсумаваў бачанае адным сказам у справаздачы:

Агульныя санітарныя ўмовы ва ўсіх правераных месцах аднолькава кепскія.

Асабліва непакоіла Герца якасьць пітной вады. Артэзіянскія крыніцы складалі толькі частку рэсурсаў, і нават у вялікіх гарадох ваду бралі з адкрытых сховішчаў. Падчас знаёмства з галоўным інжынэрам Менску Ашчэўскім-Круглікам Герц расказаў яму пра амэрыканскія апараты сатурацыі пітной вады рашчынай хлярыну вапняку. Рэцэпт быў пад рукой, інжынэр распрацаваў чарцяжы, у Політэхнічным інстытуце вырабілі арыгінальны апарат. АРА паставіла запасы хлярыну, і апарат падключылі да асноўнага воднага каналу.

Медычны адзел: адсюль было разьмеркавана 484 тоны лекаў, матэрыялаў, абсталяваньня для шпіталёў і дзіцячых дамоў Беларусі

Напачатку красавіка Герц замовіў праз штаб-кватэру некалькі вагонаў мыла й тлушчу пячонкі траскі. Паводле ацэнкі Герца, у адной толькі Гомельскай акрузе мелі пільную патрэбу ў рыбіным тлушчы шэсьць з паловай тысяч дзяцей. Санітарны стан і здароўе дзяцей у прытулках на Меншчыне й Віцебшчыне былі ня лепшыя.

Тымчасам дапамога, якую Ралф Герц чакаў ад дасьведчанага мясцовага калегі Залмана Левіна, усё адкладалася, як адкладаліся й іншыя просьбы АРА. У красавіку Доналд Гардзі так апісваў свае праблемы ў лісьце ў Маскоўскую штаб-кватэру:

Агульная офісная прастора – чатыры маленькія пакоі, зь якіх адзін выкарыстоўваецца як склад. Не стае мэблі. Нашыя заяўкі на сталы чакаюць ад студзеня, і мы рэгулярна шлём новыя. Скрыні выкарыстоўваюцца як крэслы. Немагчыма наняць больш пэрсаналу дзеля браку месца. У выніку – затрымкі з даставай мэдыкамэнтаў у шпіталі. Учора мы раздалі прыкладна 700 пасылак. Афармленьне папераў і наступная неабходная праца вымагала прынамсі трох пакояў і шасьці-васьмі чалавек.

Менская кантора АРА складалася з шасьці аддзелаў: харчовых даставаў, бугальтэрыі харчовых даставаў, адзелу замоваў, адзелу фінансаў і маёмасьці, адзелу складоў і мэдычнага адзелу. У якасьці адзінага станоўчага прыкладу ўрадавай дапамогі Гардзі здолеў на-

зваць наяўнасьць складоў — АРА мела ў сваім распараджэньні два складавныя памяшканьні, паковачную й даставачную станцыі.

Хоць ва ўсіх аддзелах працавалі мясцовыя жыхары, АРА ня мела права беспасярэдняга найму. Амэрыканцы праводзілі сумоўе, адбіралі людзей, але мусілі ўзгадняць прыём зь мясцовым упаўнаважаным. Фармальна рэч была ў тым, што аплачваць працу мясцовых супрацоўнікаў мелі савецкія ўлады. Але ня толькі⁴⁰.

Каб паступіць на працу ў АРА, Левін мусіў запоўніць адмысловую анкету, якую потым перадавалі ў апарат упаўнаважанага Стакоўскага.

Анкета, якую запаўнялі кладаўшчыкі й бугальтары, лекары й рабочыя, усе мясцовыя супрацоўнікі АРА, на самым пачатку папярэджавала:

За непраўдзівыя звесткі і ўхіленьне ад такіх вінаватых будуць прыцягвацца да судовай адказнасьці.

Звесткі, за якія пагражаў суд, былі даволі спэцыфічныя:

⁴⁰ Ужо праз тры дні пасля падпісаньня пагадненьня з АРА кіраўнік бальшавіцкага ўраду Ленін уласнаручна напісаў цыдулку: «Прапаную Палітбюро паставаць: скласьці камісію з заданьнем падрыхтаваць, распрацаваць і правесці праз ВЧК і іншыя органы ўзмацненьне нагляду й сачэньня за замежнікамі». (Паводле кнігі Д.Валкагонава «Ленін. Политический портрет».)

Саслоўнае паходжаньне

Ранейшае матэрыяльнае становішча

Звесткі пра сваякоў, асобна — пра тых, хто служыць у Чырвонай арміі, і тых, хто служыў у старой.

Чым і дзе займаўся за пяць пэрыядаў:

- да вайны 1914 году
- да лютаўскай рэвалюцыі
- да Кастрычніцкай рэвалюцыі
- пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі
- падчас польскай акупацыі.

Палітперакананьні:

- ці быў раней у складзе якой-небудзь партыі
- погляд на Савецкую ўладу ў кароткіх рысах і прынцыпова.

Для прыёму на працу таксама патрабаваліся рэкамандацыі «2-х чальцоў РКП(б) альбо відных савецкіх работнікаў».

Напрыклад, селянін з-пад Наваградку Андрэй Баршчэўскі на ўсе пяць дадатковых пытанняў пра пэрыяд 1914—1921 гадоў напісаў «быў у Амэрыцы». Адказ пра прынцыповы погляд на новую ўладу Баршчэўскага сьведчыў пра немалы жыцьцёвы досвед:

Падабаецца ўлада.

У выніку атрымаў дазвол і быў прыняты на працу ў склад АРА.

Як адказаў на гэтыя пытаньні лекар Залман Левін, невядома. Пасля таго як ягоная анкета

была перададзеная ў апарат Стакоўскага, сакратар-перакладчык Карл Скаўронак зарэгістраваў яе й напісаў стандартнае суправаджэнне:

Пры гэтым накіроўваецца анкета супрацоўніка АРА, запрошанага імі на службу. Падстава — распараджэнне Ўпаўнаважанага.

Уклаў у канвэрт і паставіў новы адрас — ГПУ Беларусі⁴¹.

Парадак, паводле якога працаўладкаванье ў АРА залежала ад згоды карных органаў, быў усталяваны ў 1921 годзе. Падставай паслужыла дакладная запіска ВЧК:

Паводле нашых звестак, амэрыканцы ў арганізацыю АРА прыцягваюць варожыя да Савецкай улады элементы, збіраюць шпіёнскую інфармацыю ў Расеі й займаюцца скупкай каштоўнасцяў.

Менская кантора АРА рэгулярна атрымлівала дэпэшы з апарату Стакоўскага з патрабаваннем наоў запіскаў анкеты супрацоўнікаў, прайсці перарэгістрацыю, здаваць фатакарткі на новыя пасьведчаньні. Упаўнаважаны тлумачыў:

⁴¹ 6 лютага 1922 ВЧК была пераўтвораная ў ГПУ — Дзяржаўнае палітычнае ўпраўленьне Наркамату ўнутраных справаў. Напачатку сакавіка пры Цэнтральным выканаўчым камітэце ССРБ было ўтворанае Дзяржпалітупраўленьне, якому былі перададзеныя справы ЧК Беларусі.

Хто не атрымае новых пасьведчаньняў, будзе лічыцца асобай, якая хаваецца.

Палітбюро ЦК РКП(б) таксама патрабавала «ачысьціць склад супрацоўнікаў АРА ад непажаданага элемэнта». Старшыня СНК Ленін прапанаваў стварыць камісію, каб выпрацаваць «меры спэцыяльнай засьцярогі на выпадак празьмернага пашырэння апарату АРА й прыцягненьня ім ненадзейных элемэнтаў».

Якім элемэнтам быў прызнаны Левін, АРА не паведамілі, але згоды на працаўладкаванье не далі.

У Менск, Віцебск, Гомель ішлі мэдычныя матэрыялы з ЗША, эфэктыўна разьмеркаваць якія маглі толькі дасьведчаныя спэцыялісты. Камплекты ўключалі 377 розных лекавых прэпаратаў, 15 гатункаў дэзынфэктантаў, 11 розных вакцынаў, 133 тыпы лябараторных матэрыялаў, 627 найменьняў хірургічных інструмэнтаў і шпітальнага рыштунку. Многія зь іх былі спэцыфічна амэрыканскія й патрабавалі кампэтэнтнага інструктажу перад выкарыстаньнем; шмат што, як тоны хляраформу й борнай кіслаты, вакцыны ад вятранкі й тыфусу, уяўлялі небясьпеку ў недасьведчаных руках.

Лекар Ралф Герц, завалены велізарным аб'ёмам працы, у роспачы слаў у мэдычны аддзел АРА просьбы аб дапамозе:

Улады не ўхваляюць доктара Левіна на палітычнай глебе. Але ён быў бы вельмі добрай асобай для маёй працы, і таму я так хачу ўзяць яго.

перашкодзіць. Гапоўнаю цяжкасьцю быў ремонт складу на станцыі. Мы мусілі зьвяртацца да двух асобных дэпартамантаў — Белэваку й Наркамхарчу, каб атрымаць дошкі для паліцаў. Мы аплацілі аванс. Улады, нягледзячы на выказаную імі зацікаўленасьць у нашай мэдычнай працы ў Менску, зноў нічога не зрабілі, адно абяцалі. Мы прапануем, каб вы казалі, што, калі ад вашага мэдычнага прадстаўніка ў Менску ня будзе больш станючых паведамленьняў, мэдычная праграма ў Беларусі будзе скарачана.

Праз тыдзень, 13 красавіка, у прымальню ўпаўнаважанага Эйдука быў дастаўлены ліст ад намесьніка кіраўніка АРА Сырыла Кўіна, які пераказваў змест скаргі Герца й ветліва, але недвухсэнсоўна прасіў:

Нягледзячы на дадзенае Ўрадам Беларусі абяцаньне зрабіць усё неабходнае для спрыяньня АРА ў выкананьні яе праграмы мэдычнае працы ў Менску й ваколіцах, ён такой дапамогі нам не аказаў. Не адмоўце паведаміць Урад Беларусі, што, калі мы не атрымаем больш станючых звестак ад нашага мясцовага прадстаўніка на конт супрацы й спрыяньня ўладаў нашай працы, нам давядзецца скараціць нашую мэдычную праграму ў Беларусі.

Невядома, ці пагроза дапамагла, ці маскоўскае начальства мела іншыя пляны, але супраца выправілася. Напрыканцы году газэта «Звезда» паведамляла:

Апошнім часам стала магчымым палепшыць забесьпячэньне шпіталёў мэдыкамантамі. Дзякуючы дапамозе АРА, шпіталі Менскага павету забясьпечаныя мэдыкамантамі на тры месяцы.

З 49 шпіталёў у Менскай акрузе пяць цалкам працавалі на амэрыканскіх пастаўках, а 20 клінік і шпіталёў задавальнялі 90% сваіх патрэбаў са складу АРА⁴². 113 дзіцячых дамоў і садкоў атрымлівалі амэрыканскія мэдычныя матэрыялы й мэдыкаманты. Герц клапаціўся й пра мэдыкаў — хадайнічаў аб выдачы ім пасылак, адзеньня; з надыходам халадоў яму ўдалося здабыць для іх 500 коўдраў.

Невядома, ці атрымаў амэрыканскую коўдру ў сваім шпіталі лекар з амэрыканскім дыплёмам, якога Ралф Герц настойліва спрабаваў узяць на працу.

Паводле агульнага сьпісу мясцовых супрацоўнікаў АРА ад пачатку дзейнасьці ў Беларусі да завяршэньня, у Менскай акрузе працаваў 91 чалавек — хто ўсе паўтара году, хто некалькі месяцаў — рабочыя, машыністкі, фармацэўты, прыбіральшчыцы, шафэры, бугальтары, інспэктары.

Прозьвішча *Левін* у сьпісе ня значыцца⁴³.

⁴² Усяго ў 1922—1923 тры беларускія акругі атрымалі празь Менск 51 вагон мэдыкамантаў, рыштунку й абсталяваньня агульнай вагою 484 тоны.

⁴³ Імя *Залман Левін* сустракаецца ў сьпісе супрацоўнікаў Джойнту ў чэрвені 1923, пасада — сакратар.